

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5— "
četrt leta . . . 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " dvakrat . . . 12 "
" " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišstvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Maierjevci.

Resnico samo piši vestni zgodovinar!
A. Aškerc.

III.

Preden si ogledamo Maierjevo pravo inšpekcijsko delovanje, naj priobčimo članek, ki govori o učnih slikah in formalnih stopnjah in ki smo ga, kakor smo povedali že zadnjič, prejeli od dobro poučene strani. Članek govori:

Prav z zanimanjem smo čitali uvodnik v 31. številki „Učiteljskega Tovarisa“, ki je — da govorimo v smislu formalnih stopenj — nekaka priprava k nadaljevanju razprave o ljubljanskem šolstvu.

Bridke spomine vam zbujajo leta 1902—1904, ko so vas „najboljši nadzornik na Kranjskem“ — kakor je baje bivil deželni predsednik baron Hein imenoval Maierja — in tedanji jahači in ubijalec zloglasnih formalnih stopenj po težkem, utrudljivem pouku, ki mu je nasledoval ša trši na obrtni-nadaljevalni šoli na realki, več dni po več ur vprezali v jarem tlake z osnovanjem podrobnih učnih načrtov in formuliranih stavkov, ki so pozneje prišle za njimi učne slike.

Marsikateri ljubljanski učitelj in učiteljica sta napisala tedaj celo vrsto učnih slik, ki so romale potem v kovačnico formalnih stopenj na Bregu št. 16, odtod pa na Graben k vestnemu pomagaču in opravitelju korektur.

Za vesta trud pa ljubljansko učiteljstvo — izvzemši suhoparne zahvale — ni prejelo niti vinarja. Pač pa je nadzornik Maier začel — ni tega tri leta — nekatere učitelje, menda v zahvalo za sodelovanje pri teh učnih slikah, krivično preganjati in v svojih subjektivnih, tajnih kvalifikacijah v nič devati, češ, da so postali zaradi lova za postranskimi zaslužki lenuhi in da ne delajo več s tako

vnemo kot nekaj. Ko bi Maier sam kaj delal, bi nič ne rekli; ampak on je večinoma na dopustu, da ne opravlja niti nadzorovanja. In tak človek, ki sam nič ne dela, zmerja z lenuhi tiste, ki od dela konec jemljejo! Ali meri vse čevlje po svojem kopitu?

Nam, ki nimamo vpogleda v te famozne ocene učiteljstva, je stvar, dokler dotičnim učiteljem ne škodi, brezpomembna. Toda višja šolska oblast bi se morala, čitavši taka nadzorniška poročila, vendar za stvar zanimati in nekoliko pozornosti obrniti tudi „pedagoškemu“ plunkanju — pardon: delovanju podrejenega mu nadzornika ter se vprašati: Ali so se res učitelji, ki so še pred nedavnim časom dobivali od istega nadzornika pohvalnice, kar naenkrat toliko polepili, da ne dosežajo povoljnih učnih uspehov? Višja šolska oblast dopušča, da Maier šušmari, kolikor se mu ljubi. Tako ne sme več biti!

Odkar namreč piha tudi iz palače ob Bleiweisovi cesti klerikalen veter, se število ljubljanskih učiteljev slomskarjev — izbornu delujočih v šoli in — na cesti — nekam sumljivo množi, a število naprednih, prav dobrih in dobrih učiteljev pa istotako sumljivo krči.

To trditv nam je potrdil lansko leto celo javen razglas c. kr. m. š. sveta ljubljanskega o vseh pohvaljenih učnih osebah v ljubljanskih časnikih.

Le v onem II. razredu vseh ljubljanskih ljudskih šol izvzete so nemške, kjer delujejo voditelji in pridržane jim radovoljke, so uspehi doslednje „izvrstni, da, naravnost odlični“ — to pa, da se varuje dekorum napram podrejenemu učiteljstvu.

Toda vrnimo se k učnim slikam! Teh je spisalo ljubljansko učiteljstvo 5 knjig ali 482 tiskanih strani velike 8, urejeval in popravljaj jih je, kar prav dobro vemo, bivši nadučitelj

II. mestne šole in sedanji nadzornik Gabršek, tiskane pa so bile vse pod firmo

„Priredil Anton Maier“.

Leta 1908. so izšle pri Kleinmayerju & Bambergu „Učeslike iz nazornega nauka za I. in II. razred v prvi in, če se ne motimo, l. 1906. pri Schwentnerju v drugi izdaji.

Leta 1904. so izšle pri Dragotinu Hribarju „Učne slike iz domoznastva za III. šolsko leto“ in istega leta pri Kleinmayerju „Učeslike iz prirodoslovja“ in „Avstrija“, leta 1906. pa pri Schwentnerju zaradi slavnih „vipavskih fig“, ki jih je pa Orožnova kritika mahoma vse snedla in so se morale pri neki hospitaciji zagovarjati, znana zbirka „Vojvodina Kranjska“.

Res, prav radovedni smo, pod kakimi pogoji sta Kleinmayer in Schwentner učeslike založila? Pa menda ne samo zaradi lepšega? Navadno založniki plačujejo pisateljem ali „prirediteljem“ dogovorjene nagrade in ne obratno.

Kdo izmed ljubljanskih učiteljev je za sodelovanje dobil kaj nagrade; nam ni znano.

Morda nam pa nadzornik Maier, ki je te zbirke priredil in z g. Gabrškom tudi glede založništva vse uredil, da v tem natančnejih pojasnil, pa magari kot vladni mož v „Ljubljanki“ ali pa v „Slovenecu“, ki se tiska v Kat. tiskarni, kamor se je nadzornik Maier zadnji čas s svojimi učili zatekel.

Veliko nekdanjih spisovalcev teh učnih slik bi to zadevo radi imeli na čistem baš sedaj, ko se nekaterim učiteljem pošiljajo tako laskave zahvale!

¹ Nam je en slučaj znan. Op. ured.

Neka oseba si je l. 1904. za prodajo pri Blasniku litografiranih načrtov skie „Načrt Ljubljane“ in „Ljubljanska okolica“, ki so priloženi drugi zgoraj imenovani zbirki učnih slik, izgovorila gotove odstotke.

Gospod nadzornik Maier, morda je vam dotična oseba kaj znana?

Na vsak način je nujno želiti, da se ta zadeva, ki ima z ozirom na splošne govorice umazano-kupčijski značaj, čimprej temeljito pojasni. Nikakor ne moremo dopustiti, da bi si kdorkoli z delom pomanjkanja trpečega učiteljstva in na njegovo gmotno škodo izboljšaval svoj gmotni položaj, saj mu mora biti že to dovolj, da igra isto vlogo, kakor jo označuje znana basen o sraki in pavjem perju. Tudi s Pilatom bi lahko primerjali Maierja. Pilat ne ve, kako je prišel v „Credo“, Maier pa ne, kako je prišel med pedagoške pisatelje. No, danes smo o tem na jasnem. Pa bomo še o drugih rečeh!

Kako je s petletninami na Goriškem?

Vprašanje, ki je pred časom razburjalo učiteljske duhove po Goriškem, zdi se, da je zaspalo spanje pravičnega. Sedaj veljavni zakon o regulaciji učiteljskih plač z dne 14. januarja 1906., osobito pa § 9. tega zakona sta sapa zaprla še onim, ki so morebiti hoteli govoriti. Odtod vse tiho, odtod ono molčanje!

To molčanje pa ni opravičeno, in vprašanje o petletninah bi moralo biti za goriško učiteljstvo ravno tako aktualno danes kakor je bilo pred letom 1906.

V štev. 33. „Učit. Tovarisa“ z dne 19. avgusta lanskega leta se je oglasil tov. M. z dopisom pod naslovom „Dvojna mera“, kjer se je v krepkih besedah zavzel za to, da se pri kvinkvenijah uveljavi praksa,

LISTEK.

Slovensko šolstvo v tržaški okolici v dobi konkordata.

Spisal Ferdo Plemič.
(Dalje.)

I. Javne izkušnje, premije, klasifikacija, izpričevala.

Šolsko leto je bilo razdeljeno v zimski in poletni tečaj (polletje), koncem vsakega tečaja so se vršile javne izkušnje, oziroma „očitno izpraševanje“. Čas teh izkušenj je okrožni oglede v okrožnici natančneje določil. Prisostvovali so jim okrožni šolski oglede. Povabilo se je k njim tudi mestni magistrat in občin. načelnika po § 404. šolskega reda. Akte, ki jih je moral učitelj o priliki izkušnje predložiti, sem že omenil (pogl. VII.). Izvleček javnih izkušenj se je moralo vpslati potem šol. oblasti z izpitnimi pisnimi vajami učencev vred. Te preizkušnje naloge so od l. 1846. naprej učenci izdelovali in duplo, en duplikat je potem ostal v arhivu dotične šole. Od istega leta naprej so bile te naloge tudi samoslovenske. L. 1862.

nalaga okrožnice okr. šol. oglede učiteljem, naj se poleg javnih izkušenj vrše tudi mesečne male izkušnje, ki jim naj prisostujejo ravnatelji (župniki) dotičnih šol.

Koncem šol. leta so se delile premije med pridne učence. Magistrat, kakor patronat okr. šol, je za vsako šolo dovolil gotov pavšal za nakup premij, ki so bile navadno knjige. Posebno skrb je obračal škof. konzistorij, oz. škof. ordinarijat na kakovost teh knjig. Naslove za premije določenih knjig je bilo njemu naznaniti, in le z njegovim odobrenjem so se smele potem razdeliti med učence. Leta 1846. je škof. konzistorij tudi preskrbel seznam slovenskih, za premije sposobnih knjig. To ga pa ni motilo, da je z okrožnico 25. julija 1848 priporočal za premijo slovenskim učencem v okolici italijansko knjigo „Precetti di agricoltura“, in to mnogo let prej, preden se je italijansčina uvedla kakor obvezen predmet v okoliške šole! Jedva l. 1856. je izpodrinila to knjigo po vsebini slična slovenska knjiga „Zvedeni kmet“, (spisal trž. okr. šol. ogl. Aleš), ki je služila hkrati kakor učna knjiga. Po navadi in posebno učencem nižjih oddelkov so pa kakor premije delili molitvenike.

V mestu Trstu se je delitev premij vršila posebno slovesno ob prisotnosti zastop-

nikov šolskih, cerkvenih in političnih oblasti. Tudi troblje glas in drugi zunanji pomp nista manjkala. V okolici se je vršila ta svečanost bolj skromno. L. 1858. pa izraza magistrat v posebni okrožnici željo, da bi se uvedlo tudi na vseh okoliških šolah svečanostno delitev premij, ker „delitev premij je šolski praznik, ki ni brez koristi“. Opozarjam pri tem, da so bile premije v naši okolici tedaj tudi edini vnanji znak v napredku in pridnosti učenca, ker šolskih izpričeval se v oni dobi v trž. okolici ni delilo. Končno so pa tudi šolska izpričevala slednjič vendarle premija, dasi v drugi obliki. Pristavek v magistratni okrožnici ni bil tedaj brez podlage.

Klasificirali so v tej dobi prav temeljito. Že v poglavju o „uradnih spisih“ smo srečali razne kataloge za dnevno, mesečno in polletne redovanje učencev. Klasifikacijo vseh učencev so morali predložiti po sklepu vsakega polletja šol. oblasti, ki jih je pregledala, večkrat toalično pomanjkljivost grajala ter vračala. Učenci so prejemali izven redov iz predpisanih predmetov (glej pogl. IX.) še redove za nadarjenost, marljivost in vedenje. Prepis vseh štirih četrtletnih klasifikacij morajo učitelji tržaških občinskih šol še danes koncem šol. leta predložiti šol. oblasti. Ta navada, ki ne velja za nobeno drugo kro-

novino, je brzkone preostanek iz konkordatske dobe.

Leta 1868. preidejo okoliške lj. šole v roke magistrata. Ob tej priliki razpošlje 18. marca 1870 magistrat okrožnico, v kateri pravi: Po ministrski odredbi bi se moralo deliti namesto letnih in polletnih izpričeval četrtletna, in bi morale odpasti polletne izkušnje. Ker pa okoliških šol še niso mogli reorganizovati v smislu te odredbe, in ker na vseh teh šolah dosedaj niso delili niti polletnih izpričeval, naj se zasedaj še vrše polletne izkušnje. O velikonočnih praznikih pa naj se zbero učitelji v konferenco in naj predložijo način, kako izpolniti min. odredbo. Tudi ni še potrjen deželni zakonski načrt o pouku, nadzorstvu, organizaciji, oskrbi in pravu učiteljstva mestnih ljud. šol v Trstu; nasprotno je mestni svet, oziroma deželni odbor odbil tozadevni vladni zakonski načrt. Notranjo uredbo šol bo določila deželna zakonodaja še podrobneje — zato ni mesta za novotarije v okoliških ljudskih šolah, niti kar se tiče sklepčnih izkušenj in premij.

Sčasom so odpravili izkušnje in premije ter uvedli izpričevala. Na deželni šolski zakon za Trst in okolico pa še danes — l. 1911. — čakamo.

(Konec.)